OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
CHRISTINE STIX-HACKL
przedstawiona w dniu 23 marca 2006 r. [1]

I — Uwagi wstępne

1. Niniejsza sprawa dotyczy kwestii dostępu do zawodu directeur de ventes volontaires de meubles aux enchères publiques (kierującego dobrowolną sprzedażą w drodze publicznej licytacji) we Francji, a w związku z tym uznania nabytego w Zjednoczonym Królestwie dyplomu „Bachelor of Arts in Fine Arts Valuations". Chodzi przy tym o kwestię, czy zastosowanie znajduje dyrektywa Rady 92/51/EWG z dnia 18 czerwca 1992 r. w sprawie drugiego ogólnego systemu uznawania kształcenia i szkolenia zawodowego (zwana dalej „dyrektywą 92/51") [2], uzupełniająca dyrektywę 89/48/EWG, czy też dyrektywa Rady 89/48/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie ogólnego systemu uznawania dyplomów ukończenia studiów wyższych, przyznawanych po ukończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego, trwających co najmniej trzy lata (zwaną dalej „dyrektywą 89/48") [3], w szczególności o kwestię interpretacji pojęcia „zawód w zakresie doradztwa prawnego" w rozumieniu tych dyrektyw. Celem uzupełnienia należy stwierdzić, że w międzyczasie obydwie dyrektywy zostały zastąpione dyrektywą 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych [4], której termin transpozycji upływa w dniu 20 października 2007 r.

II — Ramy prawne

A — *Uregulowania wspólnotowe*

2. Dyrektywa 89/48 wprowadza ogólny system uznawania dyplomów ukończenia szkół wyższych, przyznawanych po ukończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego, trwających co najmniej trzy lata. Dyrektywa 92/51 uzupełnia tę ogólną dyrektywę dotyczącą dyplomów szkół wyższych o zawody, których wykonywanie nie wymaga uzyskania dyplomu zgodnie z dyrektywą 89/48.

1 — Język oryginału: niemiecki.
2 — Dz.U. L 209, str. 25.
3 — Dz.U. L 19, str. 16.
4 — Dz.U. L 255, str. 22.

3. Na mocy art. 2 dyrektywy 89/48 oraz art. 2 dyrektywy 92/51, dyrektywy te mają zastosowanie do każdego obywatela państwa członkowskiego, który zamierza wykonywać zawód regulowany w przyjmującym państwie członkowskim, zarówno na własny rachunek, jak też jako pracownik najemny.

4. Zgodnie z art. 1 lit. c) dyrektywy 89/48 i art. 1 lit. e) dyrektywy 92/51 przez „zawód regulowany" rozumie się regulowaną działalność zawodową bądź zespół regulowanych działalności zawodowych, które tworzą ten zawód w państwie członkowskim.

5. Zgodnie z art. 1 lit. d) akapit drugi dyrektywy 89/48 i art. 1 lit. f) akapit drugi dyrektywy 92/51 za działalność zawodową w przypadkach, w których pierwszego akapitu nie stosuje się, uważana jest regulowana działalność zawodowa, jeżeli wykonywana jest ona przez członków stowarzyszenia lub organizacji, której celem jest w szczególności wspieranie i utrzymanie wysokiego standardu w danej dziedzinie zawodowej oraz która dla osiągnięcia tego celu jest uznawana w specjalnej formie przez dane państwo członkowskie, oraz

— wydaje dyplomy swoim członkom,

— zapewnia, że jej członkowie respektują wydane przez nie przepisy dotyczące etyki zawodowej oraz

— przyznaje im prawo używania tytułu bądź skrótu tego tytułu lub prawo osiągania korzyści ze statusu wynikającego z posiadania tego dyplomu.

6. Artykuł 1 lit. d) akapit trzeci dyrektywy 89/48 stanowi, że „niepełna lista stowarzyszeń i organizacji, które w okresie przyjęcia niniejszej dyrektywy spełniają warunki zawarte w akapicie drugim, znajduje się w załączniku. W każdym przypadku gdy państwo członkowskie dokona uznania określonego w akapicie drugim stowarzyszenia lub organizacji, powiadamia o tym Komisję, która publikuje taką informację w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich*". W odniesieniu do Zjednoczonego Królestwa w pkt 13 [załącznika] wymieniona jest „Royal Institution of Chartered Surveyors".

7. Artykuł 1 lit. a) dyrektywy 89/48 i art. 1 lit. a) dyrektywy 92/51 zawierają definicję pojęcia „dyplom". Za dyplomy w rozumieniu dyrektywy 89/48 uważa się dyplomy, świadectwa lub inne dokumenty potwierdzające posiadanie kwalifikacji lub każdy zestaw takich dyplomów, świadectw lub innych dokumentów, jeżeli m.in. wskazują one, iż jego posiadacz pomyślnie ukończył studia wyższe trwające co najmniej trzy lata lub jednakowy okres przy niepełnym wymiarze godzin, na uniwersytecie lub w instytucji szkolnictwa wyższego bądź też w instytucji o zbliżonym poziomie oraz, gdzie konieczne, pomyślnie ukończył kształcenie zawodowe, wymagane jako uzupełnienie kształcenia po szkole średniej. W odniesieniu do „dyplomów" w rozumieniu dyrektywy 92/51 jednym z warunków, określonych w art. 1 lit. a) tiret drugie pkt i) dyrektywy 92/51, uznania

dokumentu potwierdzającego odbyte kształcenie lub szkolenie jako dyplomu jest pomyślne ukończenie przez jego posiadacza kursu z zakresu przekraczającego poziom szkoły średniej, inny niż ten, o którym mowa w art. 1 lit. a) tiret drugie dyrektywy 89/48, o okresie trwania przynajmniej jednego roku lub odpowiednim okresie, uwzględniając niepełny wymiar godzin.

8. Artykuł 3 dyrektywy 89/48, który określa zasady podejmowania i wykonywania zawodu regulowanego, przewiduje, w sytuacji gdy w przyjmującym państwie członkowskim podjęcie lub wykonywanie zawodu regulowanego uzależnione jest od posiadania dyplomu, m.in. że właściwe władze nie mogą, powołując się na podstawę braku odpowiednich kwalifikacji, odmówić prawa obywatelowi państwa członkowskiego do podjęcia lub wykonywania tego zawodu na tych samych warunkach, które są stosowane wobec własnych obywateli, jeżeli wnioskodawca posiada dyplom wymagany w innym państwie członkowskim w celu podjęcia lub wykonywania tego samego zawodu na jego terytorium, a dyplom ten został wydany w danym państwie członkowskim.

9. Artykuł 3 dyrektywy 92/51 ma inny zakres obowiązywania. Znajduje on zastosowanie zasadniczo wówczas, gdy podjęcie lub wykonywanie zawodu regulowanego w przyjmującym państwie członkowskim uzależnione jest od posiadania dyplomu w rozumieniu jednej z tych dyrektyw, a wnioskodawca posiada jeden ze wskazanych dyplomów.

10. Wreszcie obydwie dyrektywy w art. 3 akapit pierwszy lit. b) przewidują w odniesieniu do wnioskodawców, którzy nie posiadają wymaganego dyplomu, m.in. możliwość uzyskania dostępu do zawodu w przyjmującym państwie członkowskim na podstawie dowodu wykształcenia i szkolenia oraz co najmniej dwuletniego wykonywania zawodu w innym państwie członkowskim.

11. Na podstawie art. 4, w brzmieniu obu dyrektyw, przyjmujące państwa członkowskie mają możliwość uzależnienia dostępu do zawodu regulowanego od spełnienia określonych warunków. Zgodnie z ust. 1 przyjmujące państwo członkowskie może wymagać od wnioskodawcy, po pierwsze, przedstawienia dowodu o zdobytym doświadczeniu zawodowym lub, po drugie, odbycia stażu adaptacyjnego o długości nieprzekraczającej trzech lat lub przystąpienia do testu umiejętności. Korzystając z tej możliwości, przyjmujące państwo członkowskie musi udzielić wnioskodawcy prawa wyboru między stażem adaptacyjnym a testem umiejętności. Odstępując od tej zasady dla grup zawodów, których wykonywanie wymaga dokładnej znajomości prawa krajowego i w odniesieniu do których udzielanie porad lub pomocy związanej z prawem krajowym jest zasadniczą i trwałą cechą działalności zawodowej, przyjmujące państwo członkowskie może wskazać staż adaptacyjny lub test umiejętności.

B — *Uregulowania krajowe*

12. Artykuły od L.321-1 do L.321-38 francuskiego code de commerce (kodeksu handlo-

wego) określają zasady dotyczące dobrowolnych sprzedaży ruchomości w drodze publicznej licytacji. Artykuł L.321-4 szczegółowo określa działalność spółek organizujących takie licytacje.

13. Artykuł L.321-8 stanowi, że spośród członków zarządu, udziałowców/akcjonariuszy lub pracowników co najmniej jedna osoba ma obowiązek posiadania niezbędnych kwalifikacji wymaganych dla kierowania licytacją lub dyplomu albo dokumentu uprawniającego, które pod warunkami określonymi w drodze dekretu przez Conseil d'Etat zostały uznane za równoważne w tej dziedzinie.

14. Artykuły 16-25 dekretu nr 2001-650 z dnia 19 lipca 2001 r. w sprawie wykonania art. od L. 321-1 do L. 321-38 code de commerce dotyczących dobrowolnych sprzedaży ruchomości w drodze publicznej licytacji (zwanego dalej „dekretem") określają kwalifikacje wymagane dla kierowania dobrowolną sprzedażą ruchomości w drodze publicznej licytacji, a rozporządzenie z dnia 29 sierpnia 2001 r. określa przebieg i szczegółowe zasady egzaminu wstępnego na kurs, którego odbycie jest wymagane dla prowadzenia działalności jako kierujący dobrowolną sprzedażą ruchomości w drodze publicznej licytacji.

15. Artykuł 16 dekretu stanowi m.in., co następuje:

„[...] Kierowanie dobrowolną sprzedażą ruchomości w drodze publicznej licytacji jest zabronione osobom, które nie spełniają poniższych wymogów: [...]

3 ssoba ta jest [...] posiadaczem wydanego w kraju dyplomu prawa i wydanego w kraju dyplomu historii sztuki, sztuk stosowanych, archeologii lub sztuk plastycznych, przy czym jeden z tych dyplomów powinien przyznawać co najmniej tytuł licencjacki, a drugi potwierdzać co najmniej poziom kształcenia odpowiadający dwóm latom studiów wyższych, lub jest posiadaczem dokumentów potwierdzających kwalifikacje lub dyplomów, które zostały dopuszczone na podstawie szczególnego zezwolenia, a których listę ustala załączone wspólne zarządzenie ministra sprawiedliwości oraz ministra właściwego w zakresie szkolnictwa wyższego;

4 osoba ta zdała egzamin wstępny na kurs określony w rozdziale pierwszym niniejszego działu;

5 osoba ta pomyślnie ukończyła kurs wymieniony w pkt 4 na warunkach określonych w rozdziale drugim niniejszego działu". [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tego dekretu poniżej]

16. Artykuł 45 dekretu dotyczy kwalifikacji wymaganych od obywateli innego państwa niż Francji, będącego członkiem Wspólnoty Europejskiej lub sygnatariuszem Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym. Artykuł ten stanowi, co następuje:

„Kwalifikacje wymagane dla kierowania dobrowolną sprzedażą ruchomości w drodze publicznej licytacji posiadają, bez koniecz-

ności spełnienia warunków określonych w art. 16 pkt 3, 4, i 5, obywatele państwa członkowskiego Wspólnoty Europejskiej lub państwa sygnatariusza Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym, którzy pomyślnie ukończyli kurs z zakresu przekraczającego poziom szkoły średniej, trwający co najmniej jeden rok lub w równorzędnym okresie w przypadku kursu w niepełnym wymiarze godzin, przygotowujący ich do wykonywania zawodu i którego jednym z warunków dostępu jest ukończenie kursu szkoły średniej wymaganego do rozpoczęcia studiów wyższych, jak również kształcenie zawodowe wymagane ewentualnie ponad ten kurs z zakresu przekraczającego poziom szkoły średniej, oraz są posiadaczami

1 jednego lub kilku dyplomów, świadectw lub innych dokumentów potwierdzających posiadane kwalifikacje, które uprawniają do kierowania dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji w danym państwie członkowskim lub w państwie sygnatariuszu porozumienia EOG, regulującym dostęp do zawodu, oraz które zostały wydane:

a) przez właściwe władze tego państwa i które potwierdzają wykształcenie zdobyte w przeważającej mierze w państwie członkowskim lub państwie sygnatariuszu, lub innym państwie trzecim w ośrodku kształcenia zapewniającym wykształcenie zgodne z przepisami ustawowymi, administracyjnymi i wykonawczymi tego państwa członkowskiego lub sygnatariusza porozumienia EOG;

b) lub przez władze państwa trzeciego, jeżeli przedstawiony zostanie dokument wydany przez właściwe władze państwa członkowskiego lub państwa sygnatariusza porozumienia EOG, które uznało dany dyplom lub dyplomy, świadectwa lub inne dokumenty, i które potwierdza, że posiadacz danego lub kilku dyplomów, świadectw lub innych dokumentów nabył w tym państwie co najmniej trzyletnie doświadczenie zawodowe;

2 jednego lub kilku dyplomów, świadectw lub innych dokumentów potwierdzających posiadane kwalifikacje w zakresie regulowanego kształcenia zorientowanego na wykonywanie zawodu w państwie członkowskim lub państwie sygnatariuszu, które nie reguluje podejmowania lub wykonywania tego zawodu;

3 jednego lub kilku dyplomów, świadectw lub innych dokumentów potwierdzających posiadane kwalifikacje, uzyskanych w państwie członkowskim lub państwie sygnatariuszu porozumienia EOG, które nie reguluje ani podejmowania i wykonywania tego zawodu, ani kształcenia prowadzącego do jego wykonywania, jeżeli przedstawione zostaną dowody na wykonywanie zawodu w tym państwie w pełnym wymiarze czasu pracy przez co najmniej dwa lata w trakcie ostatnich dziesięciu lat lub przez równoważny okres w przypadku wykonywania zawodu w niepełnym wymiarze czasu pracy, pod warunkiem odpowiedniego poświadczenia tych okresów przez właściwe władze tego państwa".

17. Artykuł 48 dekretu przyznaje „Conseil des ventes volontaires de meubles aux

enchères publiques" (zwanej dalej „conseil") kompetencje w zakresie rozpatrywania wniosków o uznanie dyplomów, świadectw lub innych dokumentów potwierdzających posiadane kwalifikacje osób spełniających warunki przewidziane w art. 45, które zamierzają prowadzić działalność we Francji.

18. Artykuł 49 dekretu stanowi, co następuje:

„Jeśli wykształcenie danej osoby obejmuje zagadnienia istotnie różniące się od zagadnień stanowiących element programu poprzedzającego uzyskanie dyplomów i przystąpienie do egzaminu zawodowego określonego w art. 19 lub jeśli dana działalność zawodowa lub dane działalności zawodowe, dla której i dla których wykonywania wymagane jest posiadanie tych dyplomów oraz pomyślne zdanie powyższego egzaminu, nie jest lub nie są regulowana lub regulowane w państwie członkowskim pochodzenia lub jest, lub są, regulowana lub regulowane w sposób istotnie różny, osoba zainteresowana powinna poddać się testowi umiejętności przed Komisją określoną w art. 20, którego przebieg i szczegółowe zasady są określone rozporządzeniem ministra sprawiedliwości [...].

Conseil ustala zagadnienia objęte programem określonym w ww. ustępie, które stanowią przedmiot testu z uwzględnieniem dotychczasowego wykształcenia kandydata.

Conseil informuje kandydatów o wynikach testu umiejętności.

Do testu umiejętności można przystąpić co najwyżej trzy razy".

III — Okoliczności faktyczne, postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

19. Harold Price jest posiadaczem dyplomu „Bachelor of Arts with second class honours in Fine Arts Valuations", uznanego przez organizacje zawodowe w Zjednoczonym Królestwie i uwierzytelnionego przez Royal Institution of Chartered Surveyors (RICS) oraz Incorporated Society of Valuers and Auctioneers. Jak wynika z akt sprawy, H. Price nie jest jednak członkiem RICS.

20. W dniu 8 stycznia 2002 r. H. Price złożył do conseil wniosek o uznanie dyplomu, świadectwa lub innego dokumentu w rozumieniu art. 48 dekretu. Harold Price argumentował, że posiada ponad dwuletnie doświadczenie zawodowe zdobyte w Zjednoczonym Królestwie oraz wieloletnie doświadczenie zawodowe zdobyte we Francji.

21. Decyzją z dnia 19 czerwca 2003 r. conseil zezwoliła H. Price'owi na przystąpienie do testu umiejętności zgodnie z art. 49 dekretu i poinformował, że test obejmie następujące dziedziny: zagadnienia prawne — praktyka sprzedaży w drodze publicznych licytacji — regulacja zawodu. W dniu 11 września

2003 r. conseil oddaliła zażalenie złożone na tę decyzję przez H. Price'a w dniu 21 lipca 2003 r.

22. W skardze wniesionej do cour d'appel de Paris w dniu 19 sierpnia 2003 r. H. Price żądał uchylenia zaskarżonej decyzji conseil i wnosił o stwierdzenie, że „spełnia on warunki umożliwiające kierowanie dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji". Posiłkowo H. Price wnosił o skierowanie do Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich pytania, czy działalność polegająca na dobrowolnej sprzedaży rzeczy ruchomych w drodze licytacji objęta jest zakresem stosowania art. 4 dyrektywy 92/51, który pozostawia przyjmującemu państwu członkowskiemu prawo wyboru między stażem adaptacyjnym a testem umiejętności.

23. Ponieważ cour d'appel de Paris uznał, że konieczne jest dokonanie wykładni prawa wspólnotowego, wyrokiem z dnia 23 marca 2005 r. złożył do Trybunału wniosek, który wpłynął do sekretariatu Trybunału w dniu 4 kwietnia 2005 r., o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym i udzielenie odpowiedzi na następujące pytania:

„1) Czy dyrektywa Rady 92/51/EWG z dnia 18 czerwca 1992 r. w sprawie drugiego ogólnego systemu uznawania kształcenia i szkolenia zawodowego, uzupełniająca dyrektywę 89/48/EWG, znajduje zastosowanie do działalności kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji, uregulowaną w art. od L. 321-1 do L. 321-3, L. 321-8 oraz L. 321-9 code de commerce?

2) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej: czy przyjmujące państwo członkowskie może powołać się na odstępstwo od art. 4 ust. 1 lit. b) akapit drugi dyrektywy, przewidziane w art. 4 ust. 1 lit. b) akapit trzeci powyższej dyrektywy?".

IV — W przedmiocie pierwszego pytania prejudycjalnego

24. Przedkładając pytanie pierwsze, sąd krajowy zmierza do ustalenia, czy dyrektywa 92/51 znajduje zastosowanie do działalności kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji. Jako że podmiotowy zakres obowiązywania dyrektywy 92/51 nie jest już kwestionowany, bowiem H. Price, jako Brytyjczyk, jest obywatelem państwa członkowskiego UE i pragnie wykonywać działalność kierującego dobrowolną sprzedażą w drodze publicznej licytacji w innym państwie członkowskim, mianowicie we Francji, badania wymaga zatem kwestia, czy niniejsza sprawa objęta jest przedmiotowym zakresem obowiązywania dyrektywy 92/51. W przypadku gdyby tak nie było, należy jeszcze uwzględnić dyrektywę 89/48.

A — *Wspólna przesłanka stosowania: Regulacja zawodu w przyjmującym państwie członkowskim*

25. Dyrektywa 92/51, jak również dyrektywa 89/48, może znaleźć zastosowanie jedynie wówczas, gdy działalność kierującego dobrowolną sprzedażą w drodze publicznej licytacji we Francji jako przyjmującym państwie członkowskim wchodzi w zakres znaczeniowy pojęcia zawodu regulowanego w rozumieniu danej dyrektywy.

26. Zgodnie z definicją zawartą w art. 1 obu dyrektyw za zawód regulowany uznaje się regulowaną działalność zawodową bądź zespół regulowanych działalności zawodowych, które tworzą ten zawód w państwie członkowskim.

27. Artykuł 1 każdej z przywołanych dyrektyw definiuje pojęcie regulowanej działalności zawodowej jako działalność zawodową lub jeden z jej trybów, których podjęcie lub wykonywanie na terenie państwa członkowskiego wymaga na mocy przepisów ustawowych, wykonawczych lub administracyjnych, bezpośrednio lub pośrednio, posiadania dyplomu.

28. Pojęcie zawodu regulowanego należy interpretować w sposób uwzględniający autonomiczny charakter prawa wspólnotowego. W związku z tym również kwestię, czy określona działalność stanowi zawód w rozumieniu dyrektywy 89/48 należy oceniać zgodnie z prawem wspólnotowym.

29. W świetle orzecznictwa Trybunału [5], regulacja zawodu ma miejsce wtedy, gdy w danym państwie członkowskim istnieją przepisy dotyczące dostępu do tego zawodu lub wykonywania danej działalności. Takie uregulowanie prawne może mieć charakter bezpośredni lub pośredni. Uregulowanie należy uznać za bezpośrednie wtedy, gdy przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne państwa przyjmującego zawierają regulację, zgodnie z którą dana działalność zawodowa jest wyraźnie zastrzeżona dla osób, które spełniają określone warunki, podczas gdy podjęcie tej działalności jest zakazane tym, którzy tych warunków nie spełniają [6].

30. We Francji działalność spółek prowadzących dobrowolną sprzedaż rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji uregulowana jest w art. od L.321-4 do L.321-38 code de commerce. Jako że zgodnie z art. L.321-8 w spółkach tych działać musi co najmniej jedna osoba posiadająca kwalifikacje wymagane dla kierowania dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji, art. od L.321-4 do L.321-38 regulują

5 — Wyroki: z dnia 1 lutego 1996 r. w sprawie C-164/94 Aranitis, Rec. str. I-135, pkt 18 i 33 oraz z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-234/97 Fernández de Bobadilla, Rec. str. I-4773, pkt 16.

6 — Wyżej wymienione w przypisie 5 wyroki: w sprawie C-164/94, pkt 19 oraz w sprawie C-234/97, pkt 17.
Zobacz w tym zakresie również wyrok z dnia 7 października 2004 r. w sprawie C-402/02 Komisja przeciwko Francji, Dz.U. C 300, str. 13, pkt 31 i nast., dotyczący zakwalifikowania jako zawód regulowany na podstawie zasad dostępu do zawodu.

— nawet jeżeli tylko pośrednio — działalność osoby kierującej. Z kolei art. L.321-9 zawiera uregulowanie bezpośrednie, które stanowi m.in., że jedynie osoby kierujące dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji upoważnione są do kierowania licytacjami.

31. Dostęp do wykonywania działalności kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji uregulowany jest we Francji w drodze dekretu. W szczególności art. 16 i nast. dekretu stanowią, że dostęp do tej działalności uzależniony jest od posiadania uniwersyteckiego dyplomu prawa oraz innego dyplomu uniwersyteckiego, od pomyślnego zdania egzaminu wstępnego oraz od pomyślnego zakończenia kursu.

32. Także przewidziana w art. 45 dekretu możliwość dostępu dla obywateli UE oraz obywateli państw EOG jest związana z określonymi, odmiennymi warunkami wykonywania działalności kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji.

33. W związku z powyższym zarówno podejmowanie, jak i wykonywanie działalności kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji we Francji jest bezpośrednio uregulowane w drodze przepisów ustawowych, bowiem wykonywanie tej działalności zastrzeżone jest jedynie dla osób posiadających określone kwalifikacje. Z powyższego wynika zatem, że przedmiotowa działalność stanowi zawód regulowany w przyjmującym państwie członkowskim.

B — *Ustalenie mającej zastosowanie dyrektywy*

34. W niniejszym postępowaniu wielokrotnie wskazywano, że zastosowania nie znajduje przywołana przez sąd krajowy dyrektywa 92/51, lecz dyrektywa 89/48. Poniżej należy zatem zbadać kwestię, którą z tych dyrektyw stosuje się w odniesieniu do sytuacji takiej jak ta w postępowaniu przed sądem krajowym.

1. Rozgraniczenie dwóch dyrektyw dotyczących uznawania kształcenia i szkolenia zawodowego oraz uznawania dyplomów

35. Przed przystąpieniem do badania kwestii, czy uzyskanie wykształcenie w zawodzie kierującego dobrowolną sprzedażą w drodze publicznej licytacji jest równoważne z uzyskaniem dyplomu w rozumieniu dyrektywy 92/51, należy na wstępie określić zakres zastosowania obydwu dyrektyw.

36. Aby działalność kierującego dobrowolną sprzedażą w drodze publicznej licytacji objęta była przedmiotowym zakresem stosowania dyrektywy 92/51, działalność ta musiałaby stanowić w przyjmującym państwie członkowskim zawód regulowany zgodnie z art. 3 akapit pierwszy w związku z art. 1 ust. 1 lit. e) dyrektywy 92/51, a warunek dostępu do tego zawodu musiałoby stanowić posiadanie dyplomu w rozumieniu art. 3 akapit pierwszy w związku z art. 1 ust. 1 lit. a) dyrektywy 92/51.

37. Jak wynika z trzeciego, czwartego i dziewiątego motywu dyrektywy 92/51, stanowi ona uzupełnienie i rozszerzenie koncepcji leżącej u podstaw dyrektywy 89/48. Zgodnie z motywem trzecim dyrektywa 89/48 ogranicza się do uznawania dyplomów szkół wyższych. Zgodnie z motywem czwartym i dziewiątym dyrektywa 92/51 ma zatem stworzyć system uzupełniający, który „[...] musi objąć poziomy kształcenia i szkolenia, które nie zostały objęte pierwotnym systemem ogólnym, to znaczy takie, które odpowiadają innemu kształceniu i szkoleniom powyżej poziomu szkoły średniej oraz innemu kształceniu i szkoleniom, jak i takie, które odpowiadają długim i krótkim kursom z zakresu szkoły średniej, w miarę możliwości uzupełnionym o kształcenie zawodowe i staż pracy".

38. Zatem dla rozgraniczenia zakresów zastosowania obydwu dyrektyw dotyczących uznawania kształcenia i szkolenia zawodowego oraz uznawania dyplomów decydujący jest poziom wykształcenia Z punktu widzenia systematyki obydwie dyrektywy obejmują w sumie trzy poziomy kształcenia zawodowego: wykształcenie średnie, krótkie studia oraz wszystkie studia wymienione w załączniku C, jak również dyplomy przyznawane po ukończeniu studiów trwających co najmniej trzy lata[7].

39. Ze względu na to, że dyrektywa 92/51, zgodnie z jej art. 1 lit. a), obejmuje dwa pierwsze poziomy kształcenia, a z kolei dyrektywa 89/48, zgodnie z jej art. 1 lit. a), obejmuje trzeci poziom kształcenia, w ramach dyrektywy 92/51, obok uznawania dyplomów przyznanych w ramach jednego z poziomów kształcenia, przewidziane jest również uznawanie dyplomów przyznawanych pomiędzy tymi poziomami kształcenia (tak zwana „konstelacja przejściowa").

40. Powyżej opisana „konstelacja przejściowa" czy też „płynność" między poszczególnymi poziomami kształcenia doprowadziła do zawartego w art. 3 dyrektywy 92/51, niezmiernie złożonego, uregulowania dotyczącego uznawania dyplomów. Zgodnie z art. 3 dyrektywy 92/51 możliwych jest zatem wiele konstelacji związanych z uznawaniem kwalifikacji, z których niektóre są objęte zak — dyrektywy 89/48, a jeszcze inne nie są objęte zakresem zastosowania żadnej z nich. W dalszej części niniejszej opinii postaram się przedstawić je w usystematyzowany sposób.

7 — Zobacz w tym zakresie H. Schneider „Die Anerkennung von Diplomen in der Europäischen Gemeinschaft", 1995, str. 239.

41. Artykuł 3 akapit pierwszy dyrektywy 92/51 dokonuje, po pierwsze, rozróżnienia w oparciu o kryterium, czy dla wykonywania danego zawodu przyjmujące państwo członkowskie wymaga posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 92/51 czy też dyrektywy 89/48.

42. W dalszej kolejności należy zbadać, czy dany zawód jest w ogóle regulowany w państwie miejsca uzyskania wykształcenia przez wnioskodawcę (art. 3 akapit pierwszy lit. a) bądź b) dyrektywy 92/51). W sytuacji gdy tak nie jest, zgodnie z art. 3 akapit pierwszy lit. b) stosowanie dyrektywy 92/51 zależy następnie od tego, czy w konkretnym przypadku wnioskodawca wykonywał dany zawód przez pewien, określony okres. Jeżeli obie przesłanki nie są spełnione, żadna z dyrektyw nie znajduje zastosowania, przy czym jednak przyjmujące państwo członkowskie zobowiązane jest do przestrzegania swobód podstawowych.

43. W przypadku gdy dany zawód jest regulowany w państwie miejsca wykształcenia, w dalszej kolejności należy zbadać, czy dostęp do tego zawodu jest obwarowany w państwie miejsca wykształcenia wymogiem posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 92/51 lub dyrektywy 89/48.

44. W końcu, zgodnie z art. 3 akapit pierwszy lit. a) dyrektywy 92/51, należy zbadać, czy wnioskodawca faktycznie posiada dyplom wymagany w państwie członkowskim swojego miejsca wykształcenia. Natomiast w sytuacji gdy wnioskodawca nie posiada wymaganego dyplomu, podobnie jak w przypadku posiadania niedostatecznego doświadczenia zawodowego [art. 3 akapit pierwszy lit. b)], zastosowania nie znajduje żadna z powyższych dyrektyw, natomiast stosuje się tę swobodę podstawową, która swym zakresem obejmuje wykonywanie danego zawodu [8]. Przy tym odpowiednie zastosowanie znajdują w szczególności zasady sformułowane na gruncie wolności podstawowych w wyroku w sprawie Vlassopoulou [9].

45. Zatem aby do postępowania przed sądem krajowym, którego dotyczy niniejsze postępowanie o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, zastosowanie miała dyrektywa 92/51, musiałaby wystąpić jedna z trzech poniższych sytuacji:

— przyjmujące państwo członkowskie i państwo członkowskie miejsca wykształcenia wymagają posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 92/51 i wnioskodawca posiada taki dyplom [art. 3 akapit pierwszy lit. a) dyrektywy 92/51]

— bądź też jedno z tych państw wymaga posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 92/51, a drugie posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 89/48 oraz wnioskodawca posiada dyplom wymagany przez państwo członkowskie miejsca wykształcenia

8 — W przedmiocie tej sytuacji zob. M. Wasmeier „Aktuelle Fragen im Zusammenhang mit der Anerkennung von Berufsabschlüssen", w: *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 1999, str. 746 (749).

9 — Wyrok z dnia 7 maja 1991 r. w sprawie C-340/89 Vlassopoulou, Rec. str. I-2357.

[tak zwana „konstelacja przejściowa" przewidziana w art. 3 akapit pierwszy lit. a) dyrektywy 92/51] [10];

— bądź też przyjmujące państwo członkowskie wymaga posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 92/51, dany zawód nie jest regulowany w państwie miejsca wykształcenia, jednak wnioskodawca posiada konieczne doświadczenie zawodowe [art. 3 akapit pierwszy lit. b) dyrektywy 92/51].

46. W celu ustalenia, czy w postępowaniu głównym zachodzi jeden z powyższych przypadków, należy zbadać, posiadania jakiego dyplomu wymaga państwo przyjmujące, czy dany zawód jest regulowany i posiadania jakiego dyplomu wymaga państwo miejsca wykształcenia.

2. Poszczególne przesłanki

a) Rodzaj dyplomu wymaganego w przyjmującym państwie członkowskim

47. W celu określenia rodzaju dyplomu wymaganego we Francji jako przyjmującym państwie członkowskim dla wykonywania działalności kierującego dobrowolną sprzedażą w drodze publicznych licytacji należy dokonać analizy przepisów prawa francuskiego regulujących warunki wykonywania tej działalności. Udzielenie odpowiedzi na to pytanie wymaga dokonania wykładni odnośnego uregulowania francuskiego dotyczącego dostępu do zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznych licytacji. Co do zasady nie należy to jednak do zadań Trybunału, realizowanych w ramach postępowania w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 234 WE. W celu udzielenia sądowi krajowemu przydatnej odpowiedzi w dalszej części opinii zawrę kilka wskazówek dotyczących prawa krajowego.

48. Kwalifikacje wymagane dla kierowania dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji zostały określone w art. 16 dekretu. Po pierwsze, należy posiadać krajowy dyplom prawa *oraz* krajowy dyplom historii sztuki, sztuk stosowanych, archeologii lub sztuk plastycznych, przy czym pierwszy z tych dyplomów winien przyznawać co najmniej tytuł licencjacki (czyli trzy lata studiów wyższych), a drugi odpowiadać co najmniej dwuletnim studiom wyższym. Zatem w sumie wymagane jest co najmniej pięcioletnie wykształcenie uniwersyteckie. Dodatkowo należy pomyślnie ukończyć dwuletni kurs poprzedzony egzaminem wstępnym.

49. W związku z tym art. 16 dekretu uzależnia wykonywanie zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych

10 — Zobacz sprawozdanie Komisji przedstawione Radzie i Parlamentowi Europejskiemu ze stosowania dyrektywy 92/51/EWG zgodnie z art. 18 dyrektywy 92/51/EWG, COM(2000) 17, wersja ostateczna, pkt 201 i nast.

w drodze publicznej licytacji od spełnienia kilku przesłanek, z których trzy dotyczą wykształcenia (studia uniwersyteckie, egzamin wstępny oraz kurs). Przy tym przesłanki te są wymienione jedna po drugiej i opatrzone numerami. Z treści przepisu można wywnioskować, że dyplom uniwersytecki, tak jak i kurs, jest częścią wykształcenia kierującego dobrowolną sprzedażą w drodze publicznej licytacji i że nie stanowi jedynie ogólnej kwalifikacji.

50. Za taką wykładnią przemawia również argument natury celowościowej: celem tego przepisu jest m.in. umożliwienie odbycia dwuletniego kursu jedynie osobom, które wcześniej ukończyły odpowiednie studia uniwersyteckie. Kurs stanowi zatem pewien rodzaj specjalizacji poprzedzonej ogólnym wykształceniem prawniczym oraz wykształceniem w dziedzinie sztuki. Z tego względu wykształcenie uniwersyteckie jest koniecznym i niezbędnym elementem całokształtu wykształcenia osoby kierującej dobrowolną sprzedażą w drodze publicznej licytacji.

51. Również orzecznictwo Trybunału uwidacznia, że za punkt wyjścia należy obrać „0produkt końcowy" [kształcenia]. I tak w sprawie Morgenbesser [11] Trybunał rozstrzygnął w odniesieniu do zawodu adwokata, że obywatelka francuska, która ukończyła studia prawnicze, uzyskując dyplom „maîtrise en droit", jednakże nie odbyła następnie aplikacji adwokackiej, nie może powoływać się na dyrektywę 89/48. Zatem obok wykształcenia uniwersyteckiego należy uwzględnić również część kształcenia zorientowaną na nabycie umiejętności praktycznych. Dopiero po ukończeniu tej części kształcenia wykształcenie adwokackie uznaje się w całości za zakończone. W tym kontekście mówi się o „produkcie końcowym", tzn. jedynie obie części kształcenia łącznie: teoretyczna i praktyczna mogą zostać uznane jako pełne wykształcenie na podstawie dyrektywy 89/48, a nie tylko kształcenie praktyczne zgodnie z dyrektywą 92/51 [12].

52. W wyroku w sprawie Burbaud [13] Trybunał potwierdził powyższe rozstrzygnięcie w odniesieniu do zawodu administratora szpitala i w pkt 35 tego wyroku stwierdził, że zaświadczenie o posiadaniu kwalifikacji zawodowych I. Burbaud poświadcza wykształcenie z zakresu przekraczającego poziom szkoły średniej, trwające co najmniej trzy lata. Oznacza to, że Trybunał uznał dyplom prawniczy i następujące po nim kształcenie za pełne wykształcenie.

53. Wskazane orzecznictwo dotyczące końcowego produktu kształcenia należy stosować odpowiednio do zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji, którego dotyczy niniejsze postępowanie. Skoro w odniesieniu do zawodu administratora szpitala

11 — Wyrok z dnia 13 listopada 2003 r. w sprawie C-313/01 Morgenbesser, Rec. str. I-13467, pkt 54.

12 — Zobacz w tym zakresie H. Schneider, op.cit, str. 172 i nast.; S. Regelin „Berufliche Befähigungsnachweise und ihre Anerkennung", w: *Europäisches Arbeits- und Sozialrecht*, Oetker/Preis (red.), str. 49; U. Müller-Bernhardt „Anerkennung von Hochschuldiplomen im Gemeinschaftsrecht", w: *Recht der Jugend und des Bildungswesens*, 1989, str. 130 (134).

13 — Wyrok z dnia 9 września 2003 r. w sprawie C-285/01 Burbaud, Rec. str. I-8219.

Trybunał uznaje trzyletnie wykształcenie uniwersyteckie oraz dodatkowe dwuletnie kształcenie z zakresu przekraczającego poziom szkoły średniej za równoważne z posiadaniem dyplomu w rozumieniu dyrektywy 89/48, to wnioskując a minori ad maius, to samo powinno dotyczyć zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji, bowiem wykształcenie poprzedzające wykonywanie tego zawodu wymaga, obok ukończenia kursu w zakresie przekraczającym poziom szkoły średniej, posiadania nie tylko jednego, lecz nawet dwóch dyplomów uniwersyteckich (dyplomu prawa oraz historii sztuki, archeologii lub w dziedzinie sztuki), a w związku z tym powyższe wykształcenie a fortiori powinno być równoważne z posiadaniem dyplomu w rozumieniu dyrektywy 89/48.

54. Na wykształcenie uprawniające do wykonywania zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji składa się — co do zasady — wykształcenie uniwersyteckie trwające co najmniej pięć lat oraz dwuletnie szkolenie zawodowe.

55. Zawód kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji jest zawodem wymagającym wykształcenia, którego struktura jest podobna do wykształcenia wymaganego dla wykonywania zawodu administratora szpitala: w przypadku obydwu zawodów po zakończeniu wykształcenia uniwersyteckiego następuje kurs przygotowujący do szczególnych wymogów danego zawodu, w którego zakres wchodzi nie tylko wykształcenie prawnicze.

56. W konsekwencji w odniesieniu do tego zawodu nie jest trafny zarzut, który mógłby zostać podniesiony w związku z możliwością porównania do zawodu adwokata, mianowicie że wykształcenie w zawodzie adwokata, w odróżnieniu od zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą w drodze publicznej licytacji, jest wykształceniem prawniczym o jednolitym charakterze składającym się z części teoretycznej i praktycznej.

57. Przyjmując za podstawę oceny wskazany powyżej zwykły tok kształcenia, zawód kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji objęty jest zakresem zastosowania dyrektywy 89/48.

58. Jednakże art. 17 dekretu stanowi, że wnioskodawcy, którzy poświadczą odpowiedni staż zawodowy, trwający co najmniej siedem lat, a ponadto zdadzą test umiejętności, w drodze wyjątku od art. 16 nie muszą posiadać wykształcenia w rozumieniu art. 1 dekretu — a zatem dyplomu w rozumieniu dyrektywy 89/48 — uprawniającego do wykonywania zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji. Jednak ze względu na to, że przepis ten stanowi jedynie odstępstwo od zasady określonej w art. 16 dekretu oraz że w związku z tym nie stanowi on samoistnego przepisu regulującego dostęp do zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą w drodze publicznej licytacji, nie ma on znaczenia dla kwestii posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 89/48.

59. Przyjmując zatem art. 16 dekretu za podstawę oceny wymogów istniejących we Francji, należy sformułować następujący wniosek: Przyjmujące państwo członkowskie, czyli Francja, uzależnia dostęp do zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą w drodze publicznej licytacji od posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 89/48.

60. Powyższy wniosek ma jednak zastosowanie jedynie w przypadku, gdy za podstawę oceny nie przyjmie się art. 45 dekretu. Zgodnie z tym przepisem wymagane jest pomyślne ukończenie kursu w zakresie przekraczającym poziom szkoły średniej, trwającego co najmniej jeden rok. Zatem przywołany przepis prawa francuskiego wymaga jedynie posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 92/51. Uwzględniając jego podmiotowy zakres zastosowania, art. 45 stosuje się do obywateli określonych państw. Jako że również H. Price posiada obywatelstwo jednego z tych państw, rzeczony przepis miałby do niego zastosowanie.

61. Dyrektywa 92/51 znajduje zastosowanie, jeżeli zachodzi jedna z dwóch poniższych sytuacji: przyjmujące państwo członkowskie, tzn. Francja, wymaga jedynie posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 92/51 (możliwość zastosowania art. 45 dekretu) bądź zachodzi przypadek, do którego stosuje się art. 3 dyrektywy 92/51. Należy tu, po pierwsze, tak zwana „konstelacja przejściowa", w ramach której przyjmujące państwo członkowskie wymaga wprawdzie posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 89/48, jednak państwo członkowskie miejsca wykształcenia wymaga jedynie posiadania dokumentu w rozumieniu dyrektywy 92/51. Oznacza to, że dyrektywa 92/51 może mieć znaczenie w ramach stosowania art. 16 dekretu. Po drugie, art. 3 dyrektywy 92/51 przewiduje jej stosowanie także wtedy, gdy przyjmujące państwo członkowskie wymaga posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 92/51, jednak dany zawód nie jest regulowany w państwie członkowskim miejsca wykształcenia, a wnioskodawca posiada wymagany staż zawodowy.

b) Wymogi obowiązujące w państwie członkowskim miejsca wykształcenia

62. Celem ustalenia, czy dla wykonywania zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą w drodze publicznej licytacji państwo członkowskie miejsca wykształcenia formułuje wymóg posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 92/51, należy najpierw zbadać, czy dany zawód w ogóle jest zawodem regulowanym w państwie członkowskim miejsca wykształcenia.

i) Regulacja zawodu w państwie członkowskim miejsca wykształcenia

63. Na wstępie należy stwierdzić, że w Zjednoczonym Królestwie nie istnieje zawód określany jako kierujący dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji. Działalność tego rodzaju jest tam wykonywana pod nazwą „Valuer/Auctioneer: Fine Arts".

64. Zawód określany jako „auctioneer" nie podlega żadnym szczególnym przepisom w zakresie dostępu do zawodu. I tak nie jest wymagane zaliczenie żadnego testu ani zezwolenie lub przynależność do organizacji zawodowej. Wynika z tego, że zawód „Valuer/Auctioneer: Fine Arts" w Zjednoczonym Królestwie stanowi zawód, który nie jest regulowany.

65. Jednakże z przynależnością do niektórych organizacji łączą się szczególne korzyści w życiu gospodarczym. Do uznanych organizacji w Zjednoczonym Królestwie należy np. RICS, Society of Fine Art Auctioneers lub National Association of Valuers and Auctioneers. Przy spełnieniu określonych warunków RICS nadaje tytuł „Chartered Surveyors" lub „Chartered Arts and Antiques Surveyors".

66. Tę szczególną sytuację uwzględnia art. 1 lit. f) akapit drugi dyrektywy 92/51 i w związku z tym stanowi on, że działalność zawodowa regulowana przez stowarzyszenia zawodowe jest traktowana tak, jak działalność zawodowa regulowana przez dane państwo, jeżeli dotyczące jej uregulowania są uznawane przez dane państwo członkowskie.

67. Dyrektywa 92/51 nie wyjaśnia, jakie stowarzyszenia zawodowe i organizacje odpowiadają tym kryteriom. Jednakże art. 1 lit. d) akapit drugi dyrektywy 89/48 zawiera jednakowo brzmiące uregulowanie. W załączniku do tej dyrektywy znajduje się lista stowarzyszeń i organizacji zawodowych spełniających wyżej wymienione warunki. W pkt 13 wymieniona jest Royal Institution of Chartered Surveyors.

68. Pojawia się jednak pytanie, czy możliwe jest analogiczne stosowanie listy stowarzyszeń i organizacji zawodowych spełniających warunki określone w art. 1 lit. d) akapit drugi dyrektywy 89/48 w odniesieniu do art. 1 lit. f) akapit drugi dyrektywy 92/51.

69. Za udzieleniem odpowiedzi twierdzącej na to pytanie przemawia kilka argumentów. Dyrektywa 92/51 ma na celu, jak sugeruje jej nazwa, uzupełnienie ogólnej dyrektywy 89/48. Należy ją czytać i interpretować jedynie w kontekście dyrektywy 89/48 [14]. Przemawia to za analogicznym stosowaniem przepisów dyrektywy 89/48 do stanów faktycznych objętych zakresem zastosowania dyrektywy 92/51.

70. Takie analogiczne stosowanie należy z pewnością potwierdzić w szczególności wtedy, gdy dyrektywa 92/51 reguluje określoną dziedzinę merytorycznie w taki sam sposób jak dyrektywa 89/48. Taka sytuacja występuje w niniejszej sprawie, bowiem obie dyrektywy zawierają takie same zasady doty-

14 — Motyw piąty dyrektywy 92/51.

czące regulacji zawodowej przez stowarzyszenia i organizacje zawodowe. Z tego względu logiczne jest stosowanie rzeczonej listy stowarzyszeń i organizacji w odniesieniu do obydwu dyrektyw.

71. Za stosowaniem listy także w odniesieniu do dyrektywy 92/51 przemawia ponadto fakt, iż powszechnie uznane jest, że RICS ustanawia uregulowania w odniesieniu do zawodów objętych zakresem zastosowania dyrektywy 89/48. Wnioskując a fortiori, powinno to mieć zastosowanie tym bardziej do zawodów objętych zakresem zastosowania dyrektywy 92/51, bowiem warunki dostępu do zawodów wymienionych jako ostatnie są łatwiejsze.

72. Zatem pierwsza przesłanka zastosowania art. 3 akapit pierwszy ust. 1 dyrektywy 92/51 jest spełniona jedynie w odniesieniu do zawodu „Chartered Surveyors" lub „Chartered Arts and Antiques Surveyors", lecz nie w odniesieniu do zawodu „auctioneers".

ii) Przesłanki, których spełnienie wymagane jest w państwie członkowskim miejsca wykształcenia

73. Poniższa ocena przesłanek, których spełnienie jest wymagane w państwie członkowskim miejsca wykształcenia, należy do sądu krajowego w zakresie, w jakim ocena ta dotyczy stosowania dyrektywy w odniesieniu do konkretnego stanu faktycznego.

74. W przypadku gdy w Zjednoczonym Królestwie dana działalność stanowi zawód regulowany, w następnej kolejności należy zbadać, czy dla wykonywania tej działalności w Zjednoczonym Królestwie wymagane jest posiadanie dyplomu w rozumieniu dyrektywy 92/51, tzn. czy najsurowszym wymogiem jest posiadanie dyplomu uniwersyteckiego potwierdzającego ukończenie studiów trwających co najmniej dwa lata.

75. Natomiast dyrektywę 89/48 należałoby stosować wtedy, gdy wymagane jest posiadanie tytułu „Chartered Surveyors" lub „Chartered Arts and Antiques Surveyors". Tymczasem ocena spełnienia przesłanek dotyczących uzyskania tytułu „Chartered Surveyors" lub „Chartered Arts and Antiques Surveyors" należy do sądu krajowego.

76. Dochodząc do wniosku, że państwo członkowskie miejsca wykształcenia, czyli Zjednoczone Królestwo, uzależnia dostęp do zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą w drodze publicznej licytacji od posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 92/51, dla zastosowania dyrektywy 92/51 w odniesieniu do zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji konieczne byłoby także, aby dany wnioskodawca posiadał wymagany dyplom w rozumieniu dyrektywy 92/51.

77. Żadna z przedmiotowych dyrektyw nie znajduje zastosowania przy przyjęciu za podstawę oceny zawodu „auctioneer", bowiem nie stanowi on zawodu regulowanego.

iii) Spełnienie przesłanek przez H. Price'a

78. W dalszej kolejności, w oparciu o konkretny stan faktyczny, należałoby zbadać, jaki dyplom posiada wnioskodawca w postępowaniu przed sądem krajowym oraz jaki odbył on staż zawodowy. Z akt sprawy nie wynikają żadne, dotyczące tego informacje, na przykład takie jak przynależność do jednej z uznanych organizacji, bądź też informacje są sporne, w szczególności fakt odbycia dwuletniego stażu w państwie członkowskim miejsca wykształcenia, tzn. w Zjednoczonym Królestwie.

79. Jednakże ze względu na to, że badanie tej kwestii oznacza stosowanie przepisów w odniesieniu do konkretnego stanu faktycznego, także dokonanie tego badania spoczywa na właściwych organach krajowych. Zadaniem Trybunału jest bowiem dostarczenie sądowi krajowemu wskazówek dotyczących wykładni, niezbędnych dla rozstrzygnięcia danego sporu, tymczasem na sądzie krajowym spoczywa obowiązek oceny rozważanych okoliczności faktycznych w oparciu o te, określone przez Trybunał kryteria. Stosowanie przepisów prawa wspólnotowego oraz przepisów je transponujących w odniesieniu do konkretnego przypadku pozostaje zadaniem sądu krajowego [15].

15 — Wyrok z dnia 14 grudnia 2000 r. w sprawie C-446/98 Fazenda Pública, Rec. str. I-11435, pkt 23 oraz ww. w przypisie 13 wyrok w sprawie C-285/01, pkt 58.

C — *Wniosek częściowy*

80. Na pierwsze pytanie prejudycjalne należy zatem odpowiedzieć, iż dyrektywę Rady 92/51/EWG z dnia 18 czerwca 1992 r. w sprawie drugiego ogólnego systemu uznawania kształcenia i szkolenia zawodowego, uzupełniającą dyrektywę 89/48/EWG, należy interpretować w taki sposób, że znajduje ona zastosowanie do działalności kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji zgodnie z prawem francuskim jedynie wtedy, gdy zawód ten nie jest regulowany w Zjednoczonym Królestwie i wnioskodawca spełnia przesłanki określone w art. 3 akapit pierwszy lit. b) dyrektywy 92/51 bądź gdy w celu wykonywania tego zawodu w Zjednoczonym Królestwie wymagane jest posiadanie dyplomu w rozumieniu tej dyrektywy. Ocena spełnienia powyższych przesłanek należy do sądu krajowego.

V — W przedmiocie drugiego pytania prejudycjalnego

81. Przedkładając pytanie drugie, sąd krajowy zmierza do ustalenia, czy w przypadku gdy w odniesieniu do działalności kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji zastosowanie znajduje dyrektywa 92/51, przyjmujące państwo członkowskie może zastrzec sobie dokonanie wyboru pomiędzy tzw. „środkami kompensacyjnymi" (staż adaptacyjny lub test umiejętności), pozbawiając tego wyboru wnioskodawcę. Ta sama kwestia powstaje także wtedy, gdy zastosowanie znajduje dyrektywa 89/48.

82. Zasadniczo chodzi tu o kwestię, czy zawód kierującego dobrowolną sprzedażą

rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji stanowi zawód, którego wykonywanie wymaga dokładnej znajomości prawa krajowego i w odniesieniu do którego udzielanie porad lub pomocy związanej z prawem krajowym jest zasadniczą i trwałą cechą tej działalności, bowiem w takim przypadku, zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. b) obu dyrektyw, przyjmujące państwo członkowskie może ograniczyć wybór wnioskodawcy między testem umiejętności a stażem.

A — *W przedmiocie dopuszczalności drugiego pytania prejudycjalnego*

83. Ze względu na treść i sformułowanie drugiego pytania pożądane jest zbadanie jego dopuszczalności.

84. W utrwalonym orzecznictwie Trybunał rozstrzygnął, iż może odmówić orzekania w przedmiocie pytania prejudycjalnego sądu krajowego w sytuacji, gdy wnioskowana wykładnia prawa wspólnotowego w oczywisty sposób nie ma żadnego związku z rzeczywistością lub przedmiotem sporu przed sądem krajowym, gdy dotyczy ona kwestii o charakterze hipotetycznym lub gdy Trybunał nie posiada informacji faktycznych lub prawnych pozwalających mu na udzielenie użytecznej odpowiedzi na przedłożone pytania [16].

85. W niniejszej sprawie oceny wymaga kwestia związku między wykładnią prawa wspólnotowego a przedmiotem konkretnego postępowania przed sądem krajowym, jako że warunkiem udzielenia odpowiedzi na drugie pytanie prejudycjalne, sformułowane przez sąd krajowy, jest bowiem w ogóle możliwość stosowania dyrektywy 92/51.

86. Jako że kwestia ewentualnego zastosowania dyrektywy 92/51 w odniesieniu do stanu faktycznego postępowania przed sądem krajowym wyjaśni się dopiero w toku dalszego postępowania przed tym sądem, powstaje pytanie, czy spełnione są przyjęte w orzecznictwie wymogi, zgodnie z którymi odpowiedź na pytanie prejudycjalne musi być konieczna dla rozstrzygnięcia sporu.

87. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału wymogów dopuszczalności pytań prejudycjalnych nie można jednak traktować zbyt restrykcyjnie. Decydujące jest, czy wykładnia norm prawa wspólnotowego może być potrzebna i użyteczna dla sądu krajowego. „W konsekwencji gdy pytanie prejudycjalne dotyczy wykładni norm prawa wspólnotowego, Trybunał jest, co do zasady, zobowiązany do orzekania" [17].

16 — Wyroki: z dnia 13 marca 2001 r. w sprawie C-379/98 PreussenElektra, Rec. str. I-2099, pkt 39; z dnia 22 stycznia 2002 r. w sprawie C-390/99 Canal Satélite Digital, Rec. str. I-607, pkt 19; z dnia 27 lutego 2003 r. w sprawie C-373/00 Adolf Truley, Rec. str. I-1931, pkt 22 i nast. oraz z dnia 5 lutego 2004 r. w sprawie C-380/01 Schneider, Rec. str. I-1389, pkt 22.

17 — Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 15 grudnia 1995 r. w sprawie C-415/93 Bosman, Rec. str. I-4921, pkt 59; ww. w przypisie 16 wyroki: w sprawie C-379/98, pkt 38; w sprawie C-390/99, pkt 18 oraz wyrok z dnia 10 grudnia 2002 r. w sprawie C-153/00 der Weduwe, Rec. str. I-11319, pkt 31.

88. W niniejszej sprawie należy przypomnieć, że ze względu na możliwość stosowania obu dyrektyw, wykładnia pojęcia zawodu w zakresie doradztwa prawnego w rozumieniu dyrektywy jest dla sądu krajowego użyteczna.

B — *Pojęcie zawodu w zakresie doradztwa prawnego w rozumieniu obu dyrektyw*

89. W pierwszej kolejności należy zbadać, czy zawód kierującego dobrowolną sprzedażą w drodze publicznej licytacji stanowi zawód, którego wykonywanie wymaga dokładnej znajomości prawa krajowego. Następnie należy zbadać, czy udzielanie porad lub pomocy związanej z prawem krajowym jest zasadniczą i trwałą cechą tej działalności zawodowej.

90. W przypadku istnienia różnic dotyczących długości trwania lub programu kształcenia między państwem pochodzenia i państwem miejsca wykształcenia, z jednej strony, a państwem przyjmującym z drugiej strony, zgodnie z art. 4 dyrektywy 92/51 przyjmujące państwo członkowskie może wymagać od wnioskodawcy spełnienia dodatkowych warunków celem zapewnienia skutecznej adaptacji do nowego środowiska zawodowego.

91. W przypadku odmiennych programów kształcenia, tzn. gdy teoretyczny i praktyczny materiał wchodzący w zakres dotychczasowego programu kształcenia lub szkolenia wnioskodawcy znacznie różni się od tego w państwie przyjmującym i który objęty jest dyplomem wydawanym w przyjmującym państwie członkowskim, zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. b) akapit pierwszy tiret pierwsze dyrektywy 92/51 przyjmujące państwo członkowskie może wymagać konkretnie odbycia stażu adaptacyjnego lub przystąpienia do testu umiejętności, stanowiących środki kompensacyjne. Obowiązuje to również w sytuacji, gdy regulowana działalność zawodowa w przyjmującym państwie członkowskim ma szerszy zakres merytoryczny niż w państwie pochodzenia wnioskodawcy i te różnice w zakresie działalności kompensowane są w drodze wymogu odbycia szczególnego stażu, którego dziedziny wykraczają poza zakres kształcenia potwierdzonego posiadanym dyplomem [art. 4 ust. 1 lit. b) akapit pierwszy tiret pierwsze dyrektywy 92/51]

92. Przyjmujące państwo członkowskie, korzystające z możliwości stosowania środków kompensacyjnych, musi pozostawić wnioskodawcy możliwość wyboru między stażem adaptacyjnym a testem umiejętności. Artykuł 4 ust. 1 lit. b) akapit trzeci tiret pierwsze dyrektywy 92/51 dopuszcza jednak odstępstwo od tej zasady swobody wyboru w sytuacji, gdy dana działalność stanowi zawód, którego wykonywanie wymaga dokładnej znajomości prawa krajowego oraz udzielanie porad lub pomocy związanej z prawem krajowym jest zasadniczą i trwałą cechą tej działalności. W takim przypadku wyboru może dokonać przyjmujące państwo członkowskie.

93. Powyższe odstępstwo, przewidziane dla zawodów w zakresie doradztwa prawnego, odpowiada dokładnie brzmieniu analogicznego przepisu w dyrektywie 89/48. Z tego względu słuszne wydaje się odesłanie do genezy tego przepisu dyrektywy 89/48.

94. W tym względzie należy przypomnieć, że ani test umiejętności jako środek kompensacyjny, ani powyższe odstępstwo dotyczące zawodów w zakresie doradztwa prawnego nie były przewidziane w projekcie Komisji. Do przyjęcia obecnego przepisu doprowadziły dopiero dyskusje prowadzone w Radzie oraz jednocześnie w zawodowych organizacjach prawniczych [18].

95. Chociaż zdaniem Komisji rozszerzenie uregulowania omawianego przepisu nie było zgodne z podstawowym założeniem tej dyrektywy, jakim jest wzajemne zaufanie do jakości wykształcenia [19], przepis ten został przyjęty ze względu na zastrzeżenia zgłoszone przez państwa członkowskie. Celem tego uregulowania jest umożliwienie państwom członkowskim zweryfikowania posiadanej przez wnioskodawcę znajomości prawa krajowego, wymaganej dla wykonywania danego zawodu, bowiem ze względu na różnice między krajowymi systemami prawa nie jest oczywiste, jak w przypadku innych zawodów, że obywatel państwa członkowskiego wykwalifikowany w danym zawodzie może z powodzeniem wykonywać ten zawód również w innym państwie członkowskim.

96. W drodze powyższego uregulowania przyjęty został zatem przepis szczególny dotyczący niektórych zawodów, stanowiący odstępstwo od podstawowego założenia dyrektywy, jakim jest, co do zasady, uznanie ekwiwalencji posiadanych dyplomów.

97. Ponadto także inna okoliczność dotycząca genezy powołanego przepisu przemawia za szeroką interpretacją omawianego odstępstwa. W drugim czytaniu Parlament Europejski dążył do zmiany wspólnego stanowiska Rady, zmierzając do ograniczenia wymogu znajomości prawa krajowego do zawodów prawniczych sensu stricte [20]. Wniosek w sprawie zmiany, złożony przez Parlament, został jednak przez Radę odrzucony.

98. Z kolei okoliczność, że omawiany przepis nie stanowi równoważnej alternatywy, lecz odstępstwo od zasady, przemawia za jego ścisłą wykładnią.

18 — Zobacz w tym zakresie H. Schneider, op.cit., str. 195.

19 — Ibidem, str. 197.

20 — Decyzja dotycząca wspólnego stanowiska Rady w sprawie wniosku Komisji dotyczącego przyjęcia dyrektywy w sprawie ogólnego systemu uznawania dyplomów ukończenia studiów wyższych, przyznawanych po ukończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego, trwających co najmniej trzy lata (Dz.U. 1988, C 309, str. 44).

99. W świetle powyższych rozważań nie jest zatem wystarczające, aby warunkiem wykonywania przedmiotowego zawodu była tylko powierzchowna znajomość prawa. Podobnie nie jest wystarczający wymóg znajomości jedynie niewielu dziedzin prawa w wąsko ograniczonym zakresie. W przeciwnym bowiem wypadku bowiem dla przykładu niemal wszelka działalność handlowa byłaby objęta przepisem ustanawiającym odstępstwo. Nie mogło to być jednak zamiarem prawodawcy wspólnotowego. Podobnie nie może mieć znaczenia obowiązywanie określonych zasad dotyczących odpowiedzialności w odniesieniu do danego zawodu.

100. W konsekwencji zatem, w odniesieniu do zakresu wiedzy, jak i dogłębności, czy też solidności wiedzy, stosować należy surowe kryteria oceny. Dotyczy to zarówno samej wymaganej znajomości prawa, jak i udziału elementu udzielania porad lub pomocy prawnej w wykonywaniu tej działalności.

101. W ramach transpozycji dyrektywy 89/48 wszystkie państwa członkowskie skorzystały z przyznanej im możliwości wyboru w odniesieniu do zawodów prawniczych i określiły test umiejętności jako środek kompensacyjny. Być może uzasadnione jest to okolicznością, że spośród dwóch możliwych środków kompensacyjnych takie rozwiązanie stanowi środek surowszy i dodatkowo utrudnia wnioskodawcy dostęp do zawodu w danym przyjmującym państwie członkowskim.

102. Mając na uwadze ogólny cel dyrektywy 92/51, odstępstwa przewidzianego w art. 4 ust. 1 lit. b) akapit trzeci nie należy w związku z tym interpretować zbyt szeroko.

103. W końcu należy wskazać, że wykładni art. 4 dyrektywy 92/51, jako przepisu prawa wtórnego, należy dokonać w świetle przepisów prawnych wyższej rangi. Obok mających tu zastosowanie poszczególnych swobód podstawowych, są to także ogólne zasady prawa. W tym kontekście należy w szczególności przypomnieć wymogi zasady proporcjonalności, którą państwa członkowskie zobowiązane są przestrzegać zarówno w ramach transpozycji dyrektywy 92/51, jak również w ramach stosowania przepisów prawa krajowego. Z tych przepisów prawa wyższej rangi mogą wynikać zatem dodatkowe ograniczenia możliwości swobodnego działania państw członkowskich.

C — *Cechy charakterystyczne dobrowolnej sprzedaży w drodze publicznej licytacji rzeczy ruchomych we Francji, mające znaczenie z prawnego punktu widzenia*

104. Dobrowolna sprzedaż rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji we Francji jest uregulowana w art. od L.321-1 do L.321-4, L.321-8 oraz L.321-9 code de commerce.

105. Powyższe przepisy określają jedynie zasady dobrowolnej sprzedaży rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji i nie mają zastosowania do egzekucji w drodze przymusowej licytacji publicznej, które są licytacjami przewidzianymi przez ustawę lub zarządzanymi orzeczeniem sądowym i są przeprowadzane wyłącznie przez powołanych przez sąd licytatorów („commissaires priseurs judiciaires").

106. Dobrowolna sprzedaż rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji dotyczy jedynie przedmiotów używanych lub nowych pochodzących bezpośrednio od producenta, który jest ich sprzedawcą, jeżeli nie jest on handlowcem ani rzemieślnikiem i przedmioty te sprzedawane są pojedynczo lub w partiach.

107. Ta dobrowolna sprzedaż w drodze publicznej licytacji prowadzona jest, co do zasady, przez spółki handlowe, których celem jest wycena rzeczy ruchomych oraz organizacja i przeprowadzanie dobrowolnej sprzedaży tych rzeczy w drodze publicznej licytacji. Spółki te działają jako pełnomocnicy właściciela danego przedmiotu. Nie są one upoważnione do kupna lub sprzedaży rzeczy ruchomych, publicznie oferowanych do sprzedaży, bezpośrednio lub pośrednio, na własny rachunek. Zakaz ten dotyczy również członków zarządu, udziałowców/akcjonariuszy oraz pracowników spółki.

108. Spółki te mogą wykonywać działalność dopiero po otrzymaniu zezwolenia wydanego przez conseil i muszą oferować wystarczające zabezpieczenia dotyczące ich organizacji, środków technicznych i finansowych, uczciwości i doświadczenia zawodowego ich członków zarządu, jak również zapewnić odpowiednie działania mające na celu zagwarantowanie bezpieczeństwa operacji handlowych dla ich klientów. Są one zobowiązane do powołania audytora oraz jego zastępcy.

109. Spośród członków zarządu, udziałowców/akcjonariuszy tych spółek lub ich pracowników co najmniej jedna osoba musi posiadać niezbędne kwalifikacje, wymagane dla wykonywania działalności kierującego licytacją lub posiadać dyplom lub dokument uprawniający, które pod warunkami określonymi w drodze dekretu przez Conseil d'Etat zostały uznane za równoważne w tej dziedzinie (art. L.321-8 code de commerce). Artykuł L. 321-15 code de commerce przewiduje sankcje karne w celu zapewnienia przestrzegania określonych przepisów, m.in. dotyczących dopuszczenia do wykonywania zawodu oraz wymogu posiadania kwalifikacji.

D — *Zawód kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji*

110. Państwo członkowskie może stosować stanowiący odstępstwo przepis art. 4 ust. 1 lit. b) akapit trzeci dyrektywy 89/48 lub dyrektywy 92/51, tzn. zastrzec sobie wybór między stażem adaptacyjnym a testem umiejętności jedynie wówczas, gdy wykonywanie danego zawodu wymaga dokładnej znajomości prawa krajowego i w odniesieniu do którego udzielanie porad lub pomocy zwią-

zanej z prawem krajowym jest zasadniczą i trwałą cechą tej działalności. Poniżej należy zatem zbadać, czy zawód kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji spełnia obydwie powyższe przesłanki.

1. Wymogi dotyczące posiadanej wiedzy

111. W odniesieniu do działalności kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji, z przepisów prawa francuskiego wynika, że działalność ta obejmuje wycenę licytowanej rzeczy, organizację i kierowanie sprzedażą w drodze licytacji. Przy tym kierujący działa jako pełnomocnik właściciela licytowanego przedmiotu.

112. Z powyższego opisu jego działalności można by wprawdzie wywnioskować, że kierujący dobrowolną sprzedażą w drodze publicznej licytacji musi posiadać znajomość francuskich przepisów prawa dotyczących sprzedaży rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji, bowiem prowadzi i kieruje on licytacją, oraz że jako pełnomocnik właściciela sprzedawanej rzeczy zobowiązany jest do udzielania temu ostatniemu również porad prawnych.

113. Jednakże wnioski te opierają się tylko na jednej z potencjalnych możliwości wykładni właściwych przepisów francuskiego code de commerce, która w żadnym wypadku nie jest wiążąca. Dla przykładu niemiecki Handelsgesetzbuch [kodeks handlowy] zawiera wprawdzie przepisy dotyczące działalności „Versteiger" (licytatora), podobne do przepisów francuskiego code de commerce, jednak zawód ten nie stanowi w Niemczech zawodu w zakresie doradztwa prawnego.

114. Z tego względu dla zdefiniowania działalności kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji należy oprzeć się uzupełniająco również na innych przepisach mających związek z wykonywaniem tego zawodu, jak np. na przepisach regulujących wykształcenie umożliwiające wykonywanie zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji we Francji.

115. Celem kształcenia uprawniającego do wykonywania zawodu jest zasadniczo przygotowanie do jego wykonywania. Z tego względu z dziedzin objętych programem kształcenia można zwykle wywnioskować, jaki będzie zakres działalności zawodowej i odwrotnie. Zatem w niniejszej sprawie należy zbadać, czy wykształcenie prawnicze stanowi istotną część programu kształcenia zawodowego osób kierujących dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji.

116. Kształcenie osób kierujących dobrowolną sprzedażą w drodze publicznej licytacji uregulowane jest w dekrecie nr 2001-650 oraz rozporządzeniu. Jak stwierdzono już w ramach oceny prawnej związanej z udzieleniem odpowiedzi na pytanie pierwsze, zgodnie z art. 16 dekretu na wykształcenie to składają się studia uniwersyteckie oraz kurs. Z kolei studia uniwersyteckie obejmują uzyskanie dyplomu prawa oraz ukończenia dodatkowych studiów, trwających co najmniej dwa lata.

117. Materiał wchodzący w zakres egzaminu wstępnego na kurs określony jest w art. 4 oraz 5 rozporządzenia. Egzamin ten obejmuje test z zakresu prawa oraz test z zakresu sztuki; każdy z tych testów trwa cztery godziny. W załączniku do rozporządzenia określone są dziedziny stanowiące przedmiot testu z zakresu prawa. Są to konkretnie: prawo cywilne, prawo handlowe oraz prawo o dobrowolnej sprzedaży rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji.

118. Zgodnie z art. 21 i nast. dekretu sam kurs składa się z części praktycznej i teoretycznej, przy czym część praktyczną należy odbyć w spółce prowadzącej dobrowolną sprzedaż w drodze licytacji publicznej lub u licytatora powołanego przez sąd.

119. Z powyższych przepisów wynika, że istotną część wykształcenia w zawodzie kierującego sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji stanowi wykształcenie prawnicze: uzyskanie dyplomu prawa, dziedziny objęte egzaminem wstępnym na kurs oraz sam kurs. Wynika z tego, że wykonywanie tego zawodu we Francji wymaga dokładnej znajomości prawa francuskiego.

2. Działalność

120. Z brzmienia art. 4 ust. 1 lit. b) akapit trzeci dyrektywy 92/51 wynika, że znaczenie ma wykonywanie działalności w zakresie doradztwa prawnego a nie okoliczność, czy chodzi o zawód prawniczy sensu stricte.

121. Gdyby prawodawca wspólnotowy miał zamiar objąć tym przepisem wszelkie zawody *prawnicze*, to w ramach redagowania tekstu dyrektywy wybrano by zapewne bardziej ogólne sformułowanie, np. „zawody prawnicze" wymagające dokładnej znajomości prawa krajowego. Powinno to mieć zastosowanie zwłaszcza w sytuacji, gdyby zamierzano objąć dyrektywą *wszystkie* zawody, których wykonywanie wymaga posiadania wiedzy prawniczej.

122. W celu dokonania oceny, czy zawód kierującego dobrowolną sprzedażą w drodze

publicznej licytacji jest objęty zakresem zastosowania art. 4 ust. 1 lit. b) akapit trzeci dyrektywy 92/51, należy zatem ustalić, jaką część całokształtu działalności stanowi udzielanie porad lub pomocy prawnej.

123. Nawet gdyby porównanie z systemami panującymi w innych państwach członkowskich miało wykazać, że porównywalny zawód nie obejmuje takiej działalności lub obejmuje działalność o charakterze mniej prawniczym, to nie stanowi to argumentu przeciwko kwalifikacji omawianego zawodu we Francji.

124. Wynika to, po części, z historii tego zawodu, tzn. z jego genezy. Źródło zawodu „commissaire priseur" sięga czasów, które nastały po rewolucji francuskiej. Ten rozwój historyczny wyjaśnia, z jakiego względu — w odróżnieniu od innych krajów — zawód ten uregulowany jest we Francji w sposób szczególny i wymaga m.in. dokładnej znajomości prawa francuskiego oraz obejmuje działalność w zakresie doradztwa prawnego.

125. Jednakże na skutek postępowania o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, wszczętego przez Komisję przeciwko Francji, które dotyczyło monopolu osób wykonujących ten zawód w zakresie przeprowadzania licytacji we Francji, zawód „commissaire priseur" został rozczłonkowany na „commissaire priseur judiciaire" oraz na kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji. Ten ostatni kieruje jedynie dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji. Z kolei egzekucje w drodze przymusowej licytacji publicznej, które są licytacjami przewidzianymi w ustawie lub zarządzanymi orzeczeniem sądowym, nadal objęte są monopolem powołanych przez sąd licytatorów (commissaires priseurs judiciaires). Oczywiste jest, że uregulowanie francuskie jest czymś więcej aniżeli tylko pozostałością historyczną. Unaoczniają to dziś jeszcze związane z nim zadania, do których nawiążę poniżej.

126. Najpierw należy jednak zaznaczyć, że nie jest wystarczające podleganie zakresowi zastosowania przepisów dotyczących danego zawodu i związana z tym odpowiedzialność (dyscyplinarna). Podobnie niewystarczająca jest wiedza fachowa i związane z nią doradztwo oraz sama znajomość przepisów prawnych, w szczególności tych dotyczących prawa cywilnego, i ich przestrzeganie. Konieczne jest raczej, aby doradztwo stanowiło część działalności zawodowej.

127. Z akt sprawy wynika, że kierujący dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji udziela porad i pomocy obu stronom, tzn. kupującemu oraz sprzedającemu. Jego obowiązkiem jest w szczególności udzielanie informacji

o stanie prawa dotyczącego ochrony dóbr kultury. Ponadto sprzedawcę należy poinformować o ewentualnych problemach prawnych dotyczących pochodzenia towaru. Poza tym istnieje obowiązek poinformowania o przepisach prawa własności intelektualnej, prawa podatkowego, w szczególności przepisach regulujących podatek VAT, jak również przepisach prawa ubezpieczeń w związku z transportem towaru.

128. W związku z licytacją kierujący zobowiązany jest do udzielenia informacji o kwestiach prawnych związanych z prawem zajęcia rzeczy przez państwo, do organizacji sprzedaży w przypadku niezapłacenia ceny przez najwyższego oferenta oraz sporządzenia protokołu licytacji ze skutkami prawnymi.

129. Szczególne znaczenie prawniczego elementu działalności znajduje wyraz w tym, że art. 56 ustawy nr 71-1130 z dnia 31 grudnia 1971 r.[21] traktuje ten zawód na równi z zawodami prawniczymi.

130. W związku z powyższym, po pierwsze, przesadny jest zarzut, jakoby w drodze transpozycji dyrektywy Francja dokonała kwalifikacji zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji jako zawodu w zakresie „doradztwa prawnego" w sposób sprzeczny z prawem wspólnotowym, a w związku z tym, że nadużyła przepisu dyrektywy stanowiącego odstępstwo[22].

131. Po drugie, należy ponownie uzmysłowić sobie właściwy cel obu dyrektyw. Celem dyrektywy 89/48 nie jest bowiem — w odróżnieniu od niektórych dyrektyw sektorowych — harmonizacja systemów regulacji zawodowych w państwach członkowskich, lecz zapewnienie wzajemnego uznawania dyplomów. Uznawanie dyplomów jest oczywiście uzależnione od spełnienia określonych warunków, w przypadku gdy systemy kształcenia w państwach członkowskich są różne i ma to wpływ na wykonywanie zawodu w danym przyjmującym państwie członkowskim. W ten sposób zapewnia się jednocześnie dalsze obowiązywanie szczególnych cech systemu prawa w danym państwie członkowskim, które — tak jak w niniejszej sprawie we Francji — często są wyrazem istotnego tła historycznego i kulturalnego. Ze względu na to, że dyrektywy przyznają każdemu państwu członkowskiemu prawo do określenia działalności wykonywanej w ramach danego zawodu, z celem dyrektyw niezgodne byłoby porównanie zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji z podobnymi zawodami w innych państwach

21 — JORF z dnia 5 stycznia 1972 r., str. 131.

22 — Zobacz J. Pertek „Free movement of professionals and recognition of higher-education diplomas", w: *Yearbook of European Law*, tom 12, 1992, str. 293 (320).

członkowskich w celu stworzenia jednolitego zawodu licytatora w prawie wspólnotowym, stanowiącego kryterium oceny odpowiednich zawodów w państwach członkowskich.

E — *Wniosek częściowy*

132. Uregulowanie francuskie, stanowiące przedmiot niniejszego postępowania, które dotyczy zawodu kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji, jest uwarunkowane tłem historycznym i prawnym i powstało jako samoistna, naturalna część francuskiego prawa regulującego wykonywania zawodów, a w związku z tym należy je jako takie zaakceptować.

133. Na drugie pytanie prejudycjalne należy zatem odpowiedzieć, że zgodnie z mającymi zastosowanie w postępowaniu przed sądem krajowym przepisami prawa krajowego zawód kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji należy uznać za zawód w zakresie doradztwa prawnego w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. b) akapit pierwszy dyrektywy 92/51.

VI — Wnioski

134. Mając powyższe na uwadze, proponuję, aby Trybunał udzielił odpowiedzi na pytania prejudycjalne w następujący sposób:

1) Dyrektywę Rady 92/51/EWG z dnia 18 czerwca 1992 r. w sprawie drugiego ogólnego systemu uznawania kształcenia i szkolenia zawodowego, uzupełniającą dyrektywę 89/48/EWG, należy interpretować w taki sposób, że znajduje ona

zastosowanie do działalności kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji zgodnie z prawem francuskim jedynie wtedy, gdy

— zawód ten nie jest regulowany w Zjednoczonym Królestwie i wnioskodawca spełnia przesłanki określone w art. 3 akapit pierwszy lit. b) dyrektywy 92/51 bądź

— gdy w celu wykonywania tego zawodu w Zjednoczonym Królestwie wymagane jest posiadanie dyplomu w rozumieniu tej dyrektywy.

Ocena spełnienia powyższych przesłanek w zawisłym przed nim postępowaniu należy do sądu krajowego.

2) Zgodnie z mającymi zastosowanie w postępowaniu przed sądem krajowym przepisami prawa krajowego zawód kierującego dobrowolną sprzedażą rzeczy ruchomych w drodze publicznej licytacji należy uznać za zawód w zakresie doradztwa prawnego w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. b) akapit pierwszy dyrektywy 92/51.